

mgr Jan Chmura

26.05.2023

Streszczenie rozprawy doktorskiej pt. *Problemy polityczne, społeczne i gospodarcze w prasie ludowej województwa krakowskiego w latach 1918-1939*

Promotor: dr hab. Janusz Mierzwa, prof. UJ

W okresie Drugiej Rzeczypospolitej stronnictwa ludowe odgrywały znaczącą rolę w życiu politycznym kraju. Działacze chłopscy w istotny sposób przyczynili się do stabilizacji odradzającego się w 1918 r. państwa, partycypując w tworzeniu ośrodków władzy lokalnej. Posłowie ludowi stanowili istotny odsetek członków sejmu, ponadto wchodzili w skład kilku rządów. Ugrupowania te odgrywały także bardzo istotną rolę w samorządach powiatowych i gminnych.

Celem rozprawy jest przedstawienie problematyki politycznej, społecznej i gospodarczej w oparciu o czasopisma ludowe wychodzące na terenie ówczesnego województwa krakowskiego. Podstawą do napisania pracy są czołowe ludowe tytuły, do których zaliczono tygodniki: „Piaś”, „Przyjaciół Ludu”, „Lud Katolicki” i „Chłopski Sztandar”.

Tygodnik „Piaś” był organem PSL „Piaś”, wychodził on do 1939 r. Pismo to reprezentowało poglądy centrowe i cieszyło się dużą popularnością. Natomiast Polskie Stronnictwo Katolicko-Ludowe wydawało do 1934 r. „Lud Katolicki”. Było to pismo o charakterze raczej zachowawczym, promujące katolicki charakter państwa polskiego. Organem Polskiego Stronnictwa Ludowego-Lewica był „Przyjaciół Ludu”. Po przekształceniu tego Stronnictwa w Związek Chłopski, a następnie Stronnictwo Chłopskie „Przyjaciół Ludu” pozostawał pismem tych ugrupowań do 1933 r., kiedy to przestał się ukazywać. W 1922 r. po rozłamie w PSL-Lewica powstała nowa partia pod nazwą Lewica Ludowa, która następnie połączyła się z PSL „Wyzwolenie”. Organem tego ugrupowania w województwie krakowskim był „Chłopski Sztandar” wydawany w latach 1922-1932. Pismo to, podobnie jak „Przyjaciół Ludu”, miało poglądy lewicowe. Do 1931 r. ruch ludowy był rozbity, w wyniku zjednoczenia trzech głównych partii; PSL „Piaś”, PSL „Wyzwolenie” i Stronnictwo Chłopskie, powstało Stronnictwo Ludowe.

W prowadzonych badaniach wzięto też pod uwagę zachowane egzemplarze pism wydawanych przez Polskie Stronnictwo Ludowe „Piaś” – „Polski Lud”, „Lud Polski”, „Ludowiec” (Biała), „Ludowiec (Gorlice) oraz przez Związek Chłopski – „Nowy Związek Chłopski”.

Rozprawę podzielono na cztery rozdziały. Pierwszy zawiera wstępne informacje, przedstawiono w nim ogólną charakterystykę ruchu ludowego i prasy ludowej w województwie krakowskim. Poruszono sprawy wewnętrzne ugrupowań ludowych oraz ich rolę w społeczeństwie. Przypomniano też okoliczności powstania poszczególnych tygodników ich charakter oraz problemy redakcyjne.

Drugi rozdział pracy obejmuje przedział czasowy od odzyskania przez Polskę niepodległości w 1918 r. do przewrotu majowego w 1926 r. Dla ugrupowań ludowych był to najbardziej znaczący okres działalności, w którym odgrywały one dużą rolę na scenie politycznej. Zawarto w nim zagadnienia związane z budową podstaw ustrojowych państwa.

Trzeci rozdział pracy poświęcony jest okresowi od zamachu majowego do zjednoczenia ruchu ludowego w marcu 1931 r. Zawiera on opinię prasy ludowej na temat samego zamachu oraz zaistniałych problemów w działalności ugrupowań ludowych.

Czwarty rozdział obejmuje okres od zjednoczenia ruchu ludowego do wybuchu drugiej wojny światowej we wrześniu 1939 r. W związku z faktem, że do 1934 r. większość gazet ludowych województwa krakowskiego przestała wychodzić, pozostał tylko „Piast”, rozdział ten opiera się w większości na artykułach tego tygodnika.

W pracy przywołano tematy istotne dla funkcjonowania państwa, sprawy bieżącej polityki i stosunek do rządów. Ważną kwestią były zagadnienia ustrojowe oraz propozycje reform konstytucyjnych. Poruszono problematykę ruchu ludowego i jego wewnętrzne sprzeczności. Wielkim wyzwaniem stojącym przed ruchem ludowym była sprawa reformy rolnej, podkreślano konieczność jej przeprowadzenia. Ponadto często komentowano zagadnienia ekonomiczne, zamieszczano postulaty odnoszące się do poprawy warunków życia ludności. Artykułowano też kwestie samorządu terytorialnego, szczególnie wiejskiego oraz gospodarczego, również tematykę ruchu spółdzielczego, promowanego przez partie ludowe. Znaczącymi zagadnieniami poruszonymi w artykułach prasowych były kwestie społeczne, rola Kościoła katolickiego, prawa jednostki i sprawy edukacji. Prasa ludowa odnosiła się również do problemów związanych z województwami wschodnimi oraz mniejszościami narodowymi.

Zawartość zaprezentowanych tytułów prasy ludowej województwa krakowskiego odzwierciedla różnicowanie spojrzeń stojących za nimi środowisk i ich ewolucję w okresie dwudziestolecia międzywojennego. W wyniku przeprowadzonych badań udało się także zwrócić uwagę na regionalną specyfikę poruszania pewnych zagadnień w prasie województwa krakowskiego.

Jan Chmura, MA

26.05.2023

Abstract of the doctoral dissertation entitled *Political, social and economic problems in the people's press of the Kraków Province in the years 1918-1939*

Dissertation supervisor: Janusz Mierzwa, PhD Hab., Associate Professor of the Jagiellonian University

During the period of the Second Republic of Poland people's parties played an important role in the political life of the country. Peasant activists largely contributed to the stabilisation of the state reborn in 1918 by participating in the creation of local power centres. People's deputies made up a significant proportion of the Sejm members, and were members of several governments as well. These parties also played a very considerable role in district and municipal self-governments.

The objective of the dissertation is to present political, social and economic issues based on people's periodicals issued in the area of the then Kraków province. The basis for the dissertation are the leading people's titles, which include the weeklies: *Piast*, *Przyjaciel Ludu*, *Lud Katolicki* and *Chłopski Sztandar*.

The *Piast* weekly was the organ of PSL 'Piast' and it was published until 1939. This magazine represented centrist views and was very popular. The Polish Catholic People's Party, on the other hand, published *Lud Katolicki* until 1934. It was a magazine of a rather conservative nature promoting the Catholic character of the Polish state. The organ of the Polish People's Party-Left was *Przyjaciel Ludu*. After the transformation of this party into Peasant Association and then People's Party, *Przyjaciel Ludu* remained the periodical of these organisations until 1933, when it ceased to be published. In 1922, after a split in the PSL-Left, a new party was founded under the name Lewica Ludowa, which later merged with PSL 'Wyzwolenie'. The organ of this party in the Kraków province was the *Chłopski Sztandar* published between 1922 and 1932. This magazine, like *Przyjaciel Ludu*, held left-wing views. Until 1931, the people's movement was fragmented, and as a result of the unification of the three main parties; PSL 'Piast', PSL 'Wyzwolenie' and Peasant Association, People's Party was formed.

The research also took into account preserved copies of periodicals published by the Polish People's Party 'Piast' - *Polski Lud*, *Lud Polski*, *Ludowiec* (Biała), *Ludowiec* (Gorlice) and by Peasant Association - *Nowy Związek Chłopski*.

The dissertation is divided into four chapters. The first one contains introductory information and presents a general characteristics of the people's movement and the people's press in the Kraków province. It discusses the internal affairs of the peasant groups and their role in society. It also recalls the circumstances of the emergence of particular weeklies, their character and editorial problems.

The second chapter covers the period from the regaining of independence by Poland in 1918 to the May Coup of 1926. This was the most significant period of activity for the people's groups, during which they played a major role on the political scene. It includes issues related to the construction of the political foundations of the state.

The third chapter of the work is devoted to the period from the May Coup to the unification of the people's movement in March 1931. It contains the opinion of the people's press on the coup itself and the problems arising in the activity of the people's groups.

The fourth chapter covers the period from the unification of the people's movement until the outbreak of the Second World War in September 1939. Due to the fact that by 1934 most of the people's newspapers of the Kraków province had ceased to be published, with only *Piast* remaining, this chapter is based mostly on articles from this weekly.

The work evokes topics relevant to the functioning of the state, matters of current politics and attitudes to the government. Political issues and proposals for constitutional reform were important. The problems of the people's movement and its internal contradictions were addressed. The great challenge facing the people's movement was the issue of land reform and the need for it was emphasised. In addition, economic issues were frequently commented on, and demands relating to the improvement of the living conditions of the population were included. Issues of local self-government, especially rural and economic self-government, as well as the subject of the co-operative movement promoted by the people's parties, were also articulated. Social problems, the role of the Catholic Church, the rights of the individual and educational matters were significant issues raised in the press articles. Furthermore, the people's press also referred to problems related to the eastern provinces and national minorities.

The content of the presented titles of the people's press of the Kraków province reflects the diversity of views of the circles behind them and their evolution during the interwar period. As a result of the research, it was also possible to draw attention to the regional specificity of the coverage of certain issues in the press of the Kraków province.

